

De Cock
ag 6 jaar
a daarom
pleggende
leantie en
dreigende

K. S.

en zich te
het onze)
d, (onder
al de ge-
armoe dit
kerk.
eering.
elgd, den
niet her-

aart 1547,
dat als
ers in den
t intentie,
loop is,

"naar de
dt verwe-

at nog de
hen als

trouwens

at destijds
aus Bene-
Saracenen
t dan die
i moesten
maakt ook:
aligen te
en werden
iet zonder
wonder is,
ng, waard
i, die van
pen. Daar
aus daar-
us is over
anteekene-
menische
he manier
neniers te
doop niet
niets meer
en is niet
had. Men
wil hem,
i bepaalde
den: maar
herdoopen,

en prompt
fele, 659),
eenvoudig
dat ze van
(unnersijds
ome soms
rug (661).
an Sis tot
herdoopen,
n denkt er
rken, die

n kwamen
van Rome
n o.m. het
vaststond,
d. Kon dat
lig, als hij
naam is

advies van
of de ulte-
manier,
aan Knox
d, we kon-
le sterkste
gravamen

opvattin-
en zijn, als
maar geen
astig voor.
noodig is
ouwing.

K. S.

ab haereticis
m intentione
Baptismum;
a et decreta,
nc. Florent.

et comité
urt, die de
Ve toonden
socialisten

optrad. We zijn daarvoor behoorlijk van allerlei leedlijks beschuldigd, en blijven toch dankbaar, dat we het gedaan hebben.

Thans schrijven twee bladen over aanverwante kwesties. Het ééne is „Eenheid door Democratie“, dat we volgende week hopen te citeren. Het andere is „Evangelie en Volk“. Dat het blad een nationaal-socialistisch stempel vertoont, is ieder duidelijk, die de namen van den „opstelsraad“ leest: G. J. K. baron van Lynden van Horstwaerde, dr W. Th. Boissevain, ds mr L. Ch. Ekeering, mr dr F. P. Guépin, J. Kranenburg, J. H. Scholte. In het nummer van 15 Jan. 1940 (2e jrg. nr 5) komt onder den titel „Witte Terreur“ (!) een „ingezonden“ voor van datzelfde comité, waarvoor dr v. d. Vaart Smit zijn religieuze toespraak hield, met verzoek op de convocatiekaart, uiterlijke kenteekenen (als fascistengroet e.d.) te vermijden.

In dit „ingezonden“ wordt een en ander gezegd over dr L. D. Terlaak Poot, hervormd predikant van Den Haag, tevens reserve-veldprediker. Het blad herinnert eraan, hoe aan dezen predikant „bij de debatten over de defensie-begroting in de Tweede Kamer nationaal-socialistische sympathie ten laste gelegd werd“.

Vervolgens wordt medegedeeld, dat de minister een onderzoek deed instellen; en dat daarbij werd geconstateerd dat genoemde predikant „geen lid was van het Comité „Terug naar het Evangelie“, volgens het blad was dit een „natuurlijk geheel overbodige en misleidende vraag, want dr Terlaak Poot was geen lid van het Comité, doch lid en voorzitter van den „Raad van Advies en Contact“ van voornoemd Comité“.

Op deze mededeeling volgt dan het verdere relaas. Dr Terlaak Poot verzekerde geen N.S.B.-er te wezen. Het moderamen van den kerkeraad der Herv. gemeente hielp ook een handje. De minister handhaafde dr Terlaak Poot in zijn functie van veldprediker.

Intusschen dankt het comité in dit door voorzitter en secretaris-penningsmeester ondertekende stuk voor zijn diensten, aan het comité bewezen. „Wij kwamen,“ zoo lezen we, „met dr Terlaak Poot in contact door middel van den leider der „Orde van Getuigen van Christus“, den heer G. J. K. baron van Lynden van Horstwaerde, ontmoetten bij hem een open hart voor onze bedoelingen — (menige schriftelijke verklaring daarvan bewaren wij als dankbare herinnering) — en zagen hem later optreden als lid en voorzitter van onzen „Raad van Advies en Contact““.

Gemelde „Raad van Advies en Contact“ is wel ontbonden, zoo lezen we, maar, „al bedankte niemand van zijn leden, ook de voorzitter niet, zoo is de laatste actie van den voorzitter geweest dat hij ons Kerstmis 1938 een spreker bezorgde“.

Verder verklaart het stuk: „Het is ons niet duidelijk, hoe dit beklamtoenen (door dr Terlaak Poot) van de instemming met de houding der Chr. Historische Unie ten opzichte van de N.S.B. en hoe dit stelling nemen naar letter en geest, in overeenstemming te brengen is, met de houding, die wij van dr Terlaak Poot in 1937 en 1938 ondervonden hebben.“

Daar is iets in, dat ons onwaarschijnlijk aandoet en onder den druk van terreur aan dr Terlaak Poot blijkbaar ontworpen is.“

Hoe gekrenkt de heeren zich voelen leert volgende uittaling: „Zulke personen doen meer kwaad, dan wanneer zij ons nooit tegemoet gekomen waren. Dat zeggen we ook op het geval-Ouwerkerk.“

Natuurlijk kunnen wij ons niet verder hierover uitlaten. Maar deze dingen zijn publiek. We meenen in het bovenstaande reden te hebben voor de vraag: Zijn wij waakzaam genoeg?

Ik geloof het eigenlijk niet. De verkapte N.S.B.-organisaties zijn vele.

K. S.

VAN HET HEERLIJK AMBT

Inleiding.

„De Reformatie“ is geen theologen-blad, nog minder een vakblad voor de dominees.

Dat is waar; maar even waar is het, dat zij toch wel door velen van onze Dienaren des Woords wordt gelezen en dat, wat in eerster instantie den domineë raakt, verder ook van betekenis is voor het leven der gemeente en daarom ook zeker de belangstelling heeft van heel Gods volk.

Zoo komt het, dat ik, in overleg met den Hoofdredacteur, vrijmoedigheid heb gevonden, om in „De Reformatie“ geregeld eens iets te schrijven over de praktijk van het werk van den Herder en Leeraar.

Van harte hoop ik, dat inzonderheid de jongere collega's en de aankomende collega's er iets aan zullen hebben, dat de ambtszorgen, die de ambtsblijdschap bij zoo menig een zoo zeer temperen, er iets door mogen worden verlicht.

Zoo nu en dan kom ik wel in ausraking met jonge predikanten.

Gelukkig mag ik zeggen, dat ik onder hen zoo goed als nooit iemand aantref, die niet van ganser harte het ambt liefheeft.

Zij vinden allen het ambt, waartoe zij geroepen zijn, een heerlijk ambt.

Zij zijn er allen zoo blij mee en zoo dankbaar

voor, dat Christus, Die Zijn Kerk vergadert, beschermt en onderhoudt, hen wil gebruiken als instrumenten, door wie Hij dat werk uitricht.

Daarin ligt voor onze Kerken een groote rijkdom. Christus is niet afhankelijk van Zijn instrumenten. Hij kan Zijn werk ook uitrichten door menschen, die hun ambtswerk doen zonder vreugde, zonder liefde.

Maar regel is, dat waar de Herders dienen en arbeiden als huurlingen, de kudde daardoor schade lijdt.

Nog eens, zoo is het onder ons, Gode zij dank niet. Ik geloof niet, dat ik mij vergis, wanneer ik zeg, dat juist in de laatste jaren onze jonge predikanten zoo klaar zien de heerlijkheid van het ambt en met zooveel heilig enthousiasme ingaan tot de vervulling van het ambt.

Misschien heeft daartoe meegewerkt het feit, dat het zoo moeilijk is een plaats in den Wijngaard te vinden.

Dat is toch een gewoon verschijnsel, dat de schoonheid van een ding zich klaarder aan ons vertoont, naarmate de inspanning, waarmede het moet worden verworven, grooter is.

Maar zeker is dit, dat een helderder inzicht in het Verbond, in den rijkdom van het Woord, in de taak van den Dienaar des Woords, de glansen die er liggen over het ambt van Herder en Leeraar, krachtiger hebben doen spreken.

Ik ben vast overtuigd, dat het een bittere miskenning is van Gods werk, wanneer men den toestand in ons kerkelijk leven, tegenover die van 50, 60 jaar geleden zou willen teekenen, gelijk het helaas wel gedaan wordt, met het rijmpje:

Voorheen:

„De kerken van hout,
De leeraars van goud“.

Thans:

„De kerken van goud,
De leeraars van hout“.

Dat is niet waar.

Laten wij beginnen met daar dankbaar voor te zijn. Over het algemeen hebben onze dominees hun ambt zeer lief, hebben zij een open oog voor de heerlijkheid daarvan en zijn daarin bezig met groote toewijding.

Dit neemt evenwel niet weg, dat zij het met de vervulling van dat ambt wel eens heel moeilijk hebben.

Integendeel; juist het inzicht in het gewicht en de heerlijkheid van het werk kunnen oorzaak zijn, dat iemand daardoor zich gedrukt en — gereemd gevoelt.

Laat ik dit al dadelijk mogen zeggen ten troost van die jonge dominees en hulppredikers, die het zoo zwaar hebben.

Dat gij het zoo zwaar hebt bewijst heelmaal niet, dat gij niet voor het ambt zoudt deugen; de oorzaak daarvan kan heel goed zijn een ambtsbesef, dat u, als gij, door Gods goedheid, eenmaal dien angst, dien druk overwonnen hebt, tot uitnemende, boven anderen uitstekende Dienaren des Woords zal maken. Die angst en die druk moeten evenwel overwonnen worden.

Zij hinderen u in de vervulling van uw roeping; ook zijn zij niet goed voor den Heere — Hij, Die ons roept, wil ons ook geven alles, wat wij tot het volbrengen van die roeping noodig hebben. Die angstige bezorgdheid is daarom in den grond der zaak ongelooft, wantrouwen, waaraan gij zeker geen plaats in uw leven geven moogt.

„Ja maar“, zegt ge, „ja maar, het is zoo moeilijk“. En dan denkt ge vooral aan dat klaar krijgen van uw preek, iederen Zondag opnieuw.

Ja, ik weet dat wel, hoe ontzaglijk zwaar menig een het in de eerste jaren daarmee heeft.

Daar zijn niet weinigen, die zich des Maandags zoo prettig en opgelucht gevoelen.

Maar nauwelijks is het Dinsdagmorgen, of zij zien aan de kim de wolken al weer omhoog komen. Woensdag gaat nog zoowat, maar Donderdag is de hemel alweer heelmaal betrokken en die betrokkenheid wordt zwaarder, duisterder, naarmate de Zaterdagavond dichterbij komt. De laatste dagen van de week leven zij in verschrikkelijke spanning. Zij kunnen zich met niets anders bezig houden dan met hun preek.

De dagen zijn te kort.

De nacht moet te hulp geroepen.

Tot in den morgen van Zaterdag, van Zondag zitten zij op hun studeerkamer.

Die wat zwak van zenuwen zijn, leven in een overspanning, die op den duur hun kracht breekt. Maar ook wie sterker is, voelt zich toch des Zondagmorgens niet frisch en flink en de Maandagmorgen brengt met het gevoel van ontspanning tegelijk een gevoel van uitputting.

Voor zulke dominees is het een heerlijkheid, dat zij eens een vacaturebeurt hebben te vervullen, en zij vrij zijn preeken te maken.

Niet omdat zij preeken maken geen in o o i, maar omdat zij het zoo'n zwaar werk vinden.

Zoo wordt, wat het heerlijkste, het schoonste is in iemands leven, tot een voortdurend, martelend kruis.

Zoo wordt de Zondag, waarop men, als Christus' dienstknecht, Zijn volk mag dienen met Woord Gods; de Zondag, die als een feestdag telken week

moest worden ingewacht, tot een berg, een duistere dreiging, waartegen men opziet, waarvan men zegt: „Was ik er maar weer overheen“.

En niet weinigen zijn er, die hierdoor er toe komen om te zeggen: „Ben ik wel geschikt voor het ambt, zou ik het maar niet liever neerleggen?“

Ja, dat is moeilijk.

En nu wil ik zoo graag in deze rubriek beginnen met eenige dingen te zeggen, die misschien kunnen meehelpen om bij deze en gene die moeten wat lichter te maken.

Natuurlijk zal, wat ik zeg, in hoofdzaak hierop neerkomen, dat ik vertel hoe ik het heb met mijn preek-maken, een methode, waarbij ik mij altijd wel heb bevonden, die mij, na meer dan 25 jaar, inderdaad nog elken Zondag tot een feestdag maakt, waarnaar ik verlang, die zijn glans vooruit werpt over de laatste dagen der week.

Niemand zal deze methode onveranderd behoeven over te nemen. Ik geef van tevoren toe, dat er wel enkele dingen zijn, waarin een ander het beter weet en doet.

Ik geef alléén maar mijn ideeën, of het misschien oorzaak mocht zijn van meer vreugde in het leven van dezen of genen medebroeder in de bediening en daardoor van grooteren wasdom van 's Heeren Kerk.

De volgende maal begin ik dan D.V. enkele artikelen over: „Hoe maak ik mijn preek?“

D. v. D.

INTER NOS.

PAPE - de Afscheiding - JANSSEN.

VI.

De strijd gestaakt. — Boekjes.

Het Koninklijk Besluit, waardoor Scholte geroepen wordt de pastorie te ontruimen, heeft groote gevolgen. Het wordt nu Scholte's volgelingen duidelijk, hoe bitter weinig zij van een proces om de goederen te verwachten hebben, en ze geven den strijd dan ook op.

We lezen in een brief van Pape, van 8 April:

„Hedenmorgen werd ik niet weinig verrast, dat zich een ex-diacon van Genderen bij mij met het verzoek liet aandienen, om mij een woordje te spreken. Ik liet den man bij mij komen, ontving hem beleefd, en vernam dat hij met zijn collega de diaconie-gelden aan mij wilde overgeven, want dat het nu lang genoeg was: hij verzocht mij voorts om te mogen weten, hoe hij zich van Scholte het best kon scheiden. Op het eerste punt berichtte ik hem, dat daar het Klassikaal Bestuur de zaak der Diaconie aan een procureur had overgegeven, deze hem deswege gecileerd had, hij dan ook het best zoude doen, om zig met zijn mede-diacon naar 's Bosch te vervoegen, om daar de quaestie te termineren. Op het tweede punt verwees ik hem naar den consulent, doch voegde er bij, dat hij het al of niet doen of laten konde, naar verkiezing, want dat het Klassikaal Bestuur ja met leedwezen de verbijstering had gezien, doch vastelijk besloten had, geen haarbreed aan dweeperij en overmoed toe te geven. De man zeide mij: morgen gaan wij naar Den Bosch, en ik wil met al het gewar niets meer te doen hebben. Ds Scholte, voegde hij er bij, zal zich nog aan de galg helpen. — O, ho vriend, hernam ik, gij zijt in het een zoo blind als in het ander, aan de galg komt hij wel niet, maar in het gekkenhuis is iets anders.“

„Hij berichtte mij ook dat Joh. Branderhorst, de grootste der dweepers, als ex-kerkmeester de goederen zoude afgeven, en de gerezen kosten betalen, en dat men vrij algemeen begon te wenschen, dat er N.B. geen sikkepitje gebeurd was.“

„Zie, zoo staan de zaken nu, post nubila phoebus!“

Straks capituleert ook Branderhorst — onder Pape's hoongelach (14 April):

„Onze advocaat in 's Bosch heeft J. Branderhorst doen dagvaarden om f 5000 cautie te stellen voor de proceskosten, of zig anders aan de gijzeling te onderwerpen. Het woord gijzeling werd door Jan Branderhorst in zijne hooge geleerdheid niet anders gelezen dan geeseling, en de vrome man, die goed en bloed verklaarde over te hebben voor de „auwe lier“ is benaauwd voor een warme rug geworden, en heeft... ootmoedig verklaard, alle goederen en fondsen der kerk over te geven. De anecdote is geld waard! Ik wist niet hoe men aan het gerucht kwam, dat Jan Branderhorst wel eens gegeeseld zoude kunnen worden, omdat voegde men er bij, hij tegen den Koning geprotesteerd had.“

„Scholte zelf“, zoo schreef Pape 8 April, „houdt zich groot, en gaf aan de ex-diaconen ten antwoord, toen zij hem zeiden plan te hebben zich naar mij te begeven: gij moet weten, wat gij voor het heil der gemeente over hebt.“

De definitieve overhandiging heeft plaats in Mei — den 4 Mei daaraan volgende gaven de gewezen regerende kerkvoogd en diacon te Genderen, alsmede de kerkvoogd te Doeveren, zonder den uit-

slag der hierover loopende procedure af te wachten, hunne fondsen over" (Anoniem „Kort Verslag“), na verloop van eenige maanden doet de diaken van Doeveren hetzelfde, en daarmee is het geding over de goederen tusschen Kerk en Ned. Herv. Kerkbestuur beëindigd... zonder antwoord op de vraag: Aan wie behooren de goederen nu eigenlijk toe?

Gelijk men weet, heeft het Prov. Kerkbestuur nog gepoogd om de kosten, die het na Scholte's afscheiding gemaakt heeft om hem (Dec. '34) af te kunnen zetten, door Scholte zelf te laten betalen.

Scholte weigert dit natuurlijk, en 11 Juni 1835 schrijft ook Janssen: „Ik ben niet zeker, dat eene actie in regten tegen Scholte, Branderhorst enz. goed gevolg zal hebben; bijzonder, omdat die mannen zullen volhouden, reeds bij den aanvang der procedure, opgehouden te hebben leden te zijn onzer Hervormde Kerk.

„Daarenboven is de provinciale rekening nogal aan bedenking onderhevig, vooral wat betreft die reizen naar Breda en naar Doeveren; welker noodzakelijkheid men kan betwijfelen.”

En Pape meldt dan 17 Juni: „Over de rekening van het Prov. Kerkbestuur heb ik, toen Augustini mij dezelve toezond, om ze te incasseeren! — de schouders opgehaald” etc.

Hierop verleent de Minister den leden van het Prov. K. Best. f150 tegemoetkoming, maar dit is niet genoeg, het Pr. K. Best. vorderde van Scholte c.s. f289.95 voor zichzelf, en voor den bediende nog f16.20. Geen wonder, dat de heeren liever Scholte vervolgen, en in October informeerden ze dus nog eens of de toelage bestemd is om te procederen of om van een proces af te zien... waarbij de schrijvers van de „hooge en nog al aan critiek onderhevige” rekening (Janssen) wijzen op „het belang, dat de goede zaak er bij had, dat de sectarissen in hunne beurs gestraft worden.” (13 Oct.). Maar aangezien het Departement „geen vertrouwen” heeft in een proces, en de leden van het Prov. Kerkbestuur „zich niet tegen het genoegen van het Ministerie willen verzetten”, zien ze zich tenslotte genoodzaakt de vervolging op te geven.

We haalden zooveel enkele regels aan uit een anoniem geschriftje.

Over de boekjes, die door Moorrees, Pape e.a. in dezen tijd geschreven zijn over de Afscheiding, geven Pape's brieven een paar interessante inlichtingen.

Uit een brief van 1 Jan. 1835 (Art. III) bleek reeds, dat Pape, mede om „verschil in schrijfwijze en ideeën”, weinig lust had om op Van Spall's voorstel in te gaan, en gezamenlijk een historia facti te geven, terwijl Janssen hiervoor ook den tijd nog niet rijp achtte.

De eerste, die na Scholte iets in 't licht geeft, is door Molenaar's Invloed, Moorrees:

„Ik (Pape, 16 Jan. 1835) was gister bij Moorrees te Wijk. Druk was deze aan het schrijven. Hij zeide mij een brief van Molenaar (die tusschen de faculte van Capadose, en van zijn eigen Systema, zig geklemd gevoelt en de moeilijkheid zijner positie moede) ontvangen te hebben, waarin Molenaar schreef, dat Moorrees hem tog eens mogt schrijven wat er van een stellig gerucht ware, dat hij (Moorrees) zijn vroegere orthodoxie geheel had vaarwel gezegd, en nieuwe begrippen aankleefde.

„Moorrees had deze vrang beschouwd als van genoegzaam belang voor zijne eer, om dezelve publiek te beantwoorden, en binnenkort verwachten wij dus eene brochure van Moorrees, in welke hij zig omtrent het oproer te G. en D. zal verklaren en onder anderen getuigenis afleggen, dat zijns inziens het Klassikaal Bestuur met veel langmoedigheid hemwaarts (?) is te werk gegaan.”

Janssen juicht dit schrijven toe: „Wanneer er geschreven moet worden voor het publiek, is het thans beter, dat Moorrees het doe. — Laat Scholte dan tegen hem vechten! — De partij is het geheel niet eens, en zal daardoor nog meer uit elkander raken.”

Doch (Pape, 3-4 Febr.): „Moorrees zal niet schrijven en heeft van zijn plan afgezien; wat hem daartoe bewege weet ik niet, maar dit weet ik, dat het mij leed doet.”

Het zal dezen heeren hebben goed gedaan, dat Moorrees toch nog schreef; hij geeft n.l. een leerrede uit en voegt hierbij een lang Voorwoord (gedateerd 23 Febr. 1835), waarin hij zich verdedigt tegen den laster „alsof ik niet slechts in mijn ijer verflauid was, maar zelfs overheide tot de partij der vijanden van het oude en beproefde geloof”; daarna legt hij de gronden bloot waarop hij eens in het gebed op den kansel (!), en in de toepassing van een preek, zijn ernstige afkeuring van de Afscheiding had te kennen gegeven, en zich ook verder tegen de Afscheiding keert. Zie Keizer, „De Afscheiding”, pg. 117.

De volgende schrijvers zijn Pape en... Van Spall!

De Heusdensche scriba heeft o.a. Moorrees' geschriftje aan Janssen gezonden, en schrijft hem, 8 April:

„Ik verzoek de preek en de Scholtiana na lecture terug. Ik ben thans bezig om eene bijlage tot de kerkelijke geschiedenis onzer dagen op te stellen, ik zal U.E. in der tijd ter... correctie en plaet

toezenden. Van Spall wil iets anoniems schrijven; ik zal er mijn naam desnoods onder zetten.”

Van Spall is 'teerst gereed. Pape's boek is dan ook meer dan vijf maal zoo groot als het geschriftje uit welks 2en druk we zooveel iets citeerden, n.l. het anonieme: „KORT VERSLAG van het zoo geruchtmakend gedrag des afgezeten predikanten H. P. SCHOLTE in de Hervormde Gemeenten Doeveren, Genderen en Gansoyen, tweede vermeerderde druk, gevolgd van een kort bericht van het gedrag en de afzetting van GEZELLE MEERBURG en J. VAN RHEE, gewezen predikanten te Almkerk en Veen, door een vriend der waarheid en des vredes.”

Den 13en April maakt de scriba Janssen er even attent op:

„Indien U.E. eene brochure in deze week bij Kloots ziet verschijnen, dan is dezelve van Van Spall. — Ik heb er geen deel in willen nemen. Hij verkiest anoniem te schrijven, en dat verkiest ik niet.”

De datum klopt. Het 1e deel van het genoemd „Kort Verslag” deelt nog juist in een naschrift mede, dat Scholte op 30 Maart de pastorie heeft verlaten — terwijl het 2e, in 1836 daaraan toegevoegde, deel begint met de bevestiging van Van Selten op 12 April. Dit vinnige Blauwboekje, welks schrijver „insinueert als een straatbengel van achter een schutting” (Keizer, „De Afscheiding”, pg. 113) is zonder twijfel van Van Spall.

Daarna verschijnen „De Handelingen van het Klassikaal Bestuur van Heusden — door C. W. Pape”, waaraan alle officiële stukken, die op de afscheiding van Scholte e.s. betrekking hebben, zijn toegevoegd. Een inderdaad belangrijke uitgave. De schrijver deelt Janssen mede (14 Mei):

„Hierbij zend ik U.E. de Handelingen van ons Bestuur, zooals ik ze wilde uitgeven. Hoe langer hoe meer wordt ik met anderen overtuigd, dat (zij het ook niet voor de geschiedenis dezer dagen) het voor het algemeen van hoog belang is, dat er in een koelen, bedaarden toon iets wordt uitgegeven, dat zonder tegenschrift tegen de Philippiques van Scholte te zijn, derzelver tegengif heeten mag. — Ik heb Gode zij dank bedaar mogen blijven voortschrijven en de verdrietige arbeid is mij spoedig van de hand gegaan. Ik onderwerp het geschrevene gaarne aan U.E. oordeel, moge deszelfs uitgave niet stichten. In de aanstaande week hoop ik het in persoon te kunnen afhalen.”

Aan lof ontkreeft het Pape niet. Janssen schrijft hem, 20 Juli:

„Met genoegen ontving ik het eerste stuk van uw verslag, door mij in M. reeds met zooveel genoegen gelezen. — Uit des Ministers antwoord zult gij gezien hebben, hoe hij daarover dacht, en vooral over U en uwe werkzaamheden, welke hij op hoogen prijs stelt.”

Een jaar daarna wordt het anonieme „Kort Verslag” herdrukt, blijkens de laatste pagina van het nu toegevoegde deeltje: nadat Bommezin te Almkerk was beroepen, en voordat hij er was bevestigd. — Deze bevestiging viel op 15 Juni. „Inter nos” zet Van Spall zijn masker af, en schrijft 4 Juni zelf aan Janssen:

„Het Stukje, waarvan hier twee exemplaren nevens gaan, is door mij gesteld, om de eer van ons bestuur te handhaven tegen onrechtvaardige aanlijging, en het dubbelzinnig en onchristelijk gedrag van de afgezette predikanten in het licht te stellen. — Ik neem de vrijheid U.E. te verzoeken, een exemplaar aan te bieden aan Zijn Excellentie den Minister van Eeredienst, terwijl het mij aangenaam zijn zal, wanneer het andere door U.E. wordt aangenomen en uwe goedkeuring wegdraagt.”

Reeds Gezelle Meerburg zocht den anonimus bij het Klassikaal Bestuur, en wees verschillende onwaarheden aan in het geschrift van dezen „vriend der waarheid en des vredes”, waarop Van Spall (natuurlijk) het zwijgen, en zijn incognito bewaarde. — Meerburg dacht ook reeds aan „den President” van het Klassikaal Bestuur, en deze brieven rechtvaardigen dus dat vermoeden.

W. K. B.

Het Jaar dat ging.....

Een woord van nabetrachting.

Als het waar is — en het is waar — dat een journalist niets meer en niets beters verlangen kan dan dat hij gelezen worde, dan mag ondergeteekende voor de wijze waarop zijn kerkelijk jaar-overzicht ditmaal in de Geref. kerkelijke pers is ontvangen tevreden zijn.

Want niet alleen hebben meerderen hem particulier doen weten dat zij met instemming van zijn artikel hadden kennisgenomen, maar er waren ditmaal ook organen die het artikel in zijn geheel hebben overgenomen, o.a. de „Geldersche Kerkbode” en de „Geref. Kerkbode voor de Hoeksche Waard en IJsselmonde”.

Voorts is er aandacht aan besteed door de redacties van het „Geref. Jongelingsblad”, „De Heraut” en „Credo”.

Het kleine misverstand met de redactie van eerstgenoemd orgaan is inmiddels al tot opheldering gekomen. „Credo” heeft zich er toe bepaald in het nr van 19 Jan. met een betuiging van vriendelijkheid aan den

schrijver van het Overzicht een breed citaat te geven uit „De Heraut” van 14 Jan.

In bedoeld nummer van „De Heraut” heeft de hoofdredacteur, prof. dr. H. H. Kuyper, mij de eer aangeaan mijn Oudejaarsoverzicht te maken tot een onderwerp van een breede bespreking. De grijze hoofdredacteur heeft zijn artikel in een waardigen en welwillenden toon gezet en ik moge hem hier publiek danken voor de vriendelijke woorden die hij aan mijn bijdrage over 1939 wijdt. Als een journalist, die zoon is van den man die een grootmeester op ons terrein is geweest, getuigt dat ondergeteekende „het recept van de Franche keuken verstaat, dat de beste spijzen niet smaken, wanneer ze niet met een pikante saus worden opgediend”, dan heb ik slechts redenen om tevreden en dankbaar te zijn.

De hooggeleerde schrijver in „De Heraut” heeft echter ook bezwaren en ik moge die een oogenblik nader onder oogen zien en hem met bescheidenheid van repliek dienen. Het heeft geen zin om daarmee te wachten tot ik D.V. aan het einde van 1940 weer een artikel schrijf, terwijl bovendien door dat terug te komen op opmerkingen in betrekking tot een vorig overzicht, de betekenis dezer overzichten uit het oog zou worden verloren.

Prof. dr. H. H. Kuyper houdt mij het advies dat prof. dr. J. Waterink in het „Calvinistisch Weekblad” enkele weken geleden gegeven heeft, dat „de schrijvers (van zulke jaaroverzichten n.l. Sch.) te dicht nog staan bij feiten en te zeer door persoonlijke sympathieën beheerscht worden om een onpartijdig overzicht te geven” als juist voor.

Ook wij hebben dat advies in het „Cal. Weekblad” gelezen. En eerlijk gezegd, ons daarover verwonderd. Want dit advies van prof. Waterink geldt dan niet alleen voor wat op de terreinen van kerk en school voorgevallen is in één jaar tijds, maar ook op die van het buitenland, de beurs, de scheepvaart, het parlement, enz.

Maar wat zou een lezer dan hebben aan het Oudejaarsnummer van zijn lijforgaan? Juist in het laatste nummer van zijn blad wil hij graag gereleveerd zien wat er in den afgelopen jaarkring aan belangrijks is voorgevallen op de verschillende terreinen van het leven. En de pers, zonder uitzondering en van welke richting ook, pleegt aan dit zijn gerechtvaardigd verlangen tegemoet te komen.

Natuurlijk — en hier kom ik aan een tweede opmerking van den hooggeleerden schrijver — moet daarbij gestreefd worden naar objectiviteit. En even natuurlijk blijft elk mensch die de pen hanteert hier onder de maat. Volstrekte objectiviteit is bloedloos en wanneer men dat toepast in een jaaroverzicht, vervalt men in het gevaar van „den dorren en drogen kroniekstijl”, waarvan prof. Kuyper toch ook niet veel hebben moet.

Prof. Kuyper noemt nu een drietal voorbeelden als bewijs dat z.i. de objectiviteit geheel zoek was en het is daarover dat ik gaarne een paar opmerkingen maken wil. T.a.v. het eerste voorbeeld wil ik mij nader verklaren en wat de beide andere voorbeelden betreft mij verstaan met den hooggeleerden hoofdredacteur van „De Heraut” van meening te verschillen.

Prof. Kuyper zegt dat ik onwaarheid heb gesproken toen ik schreef dat ds. J. G. Feenstra in zijn leidraad in „Bouwen en Bewaren” niet polemiseerde maar rustig zijn gevoelens uiteenzette. Nu geloof ik dat hier een kwestie van woorden in het geding is, want ds. Feenstra polemiseerde wél in dien zin dat hij zijn van anderen afwijkend gevoelen uiteenzette, maar niet in den zin, dat hij zijn kracht zocht in wat wij tegenwoordig in onzen kring onder polemiek verstaan. Het thetische element domineerde hier toch en als prof. Kuyper dat polemiek noemt zonder meer dan willen wij opmerken dat er dan geen handboek en geen catechisatieboekje is of het bevat polemiek.

Neem daartegenover nu wat prof. dr. V. Hepp in „Credo” heeft gedaan. Hij heeft geen één argument tegenover die van ds. Feenstra gesteld, maar zonder meer de meisjes tegen die beschouwingen van den leidraadschrijver in het geweer geroepen. Hij heeft, zooals een onzer organen het genoemd heeft, de meisjes opgehitst. En er is niet één orgaan in heel Geref. kerkelijk Nederland geweest, dat het voor zulk een methode heeft opgenomen, integendeel bij allen die zich over deze zaak uitgesproken hebben, vond de methode van bestrijding afkeuring.

Als prof. Kuyper zegt dat ik openlijk voor ds. Feenstra partij heb gekozen, geef ik hem zulkis toe. Ik was verantwoordigd over zulk een methode onder ons en waar ik van zoo nabij den leidraadschrijver van „Bouwen en Bewaren” ken, sprong ik voor hem in de bres. Indien prof. Hepp tegenover de beschouwingen van ds. Feenstra de zijne had gegeven, ik zou mij met geen woord er in gemengd hebben. Nu teekende ik protest aan tegen de methode van dezen hooggeleerd.

Ik stem den hooggeleerden schrijver toe, dat hier bij mij de objectiviteit zoek was. Niets menschelijks is ons vreemd!

Het tweede voorbeeld dat prof. Kuyper geeft van gebrek aan objectiviteit moet ik hem toch bescheidenlijk betwisten.

Ik heb letterlijk geciteerd wat prof. Kuyper zelve in „De Heraut” gezegd heeft over de aansprakelijkheid van bepaalde instanties bij promoties. Prof. Kuyper doet het echter ten onrechte voorkomen alsof ik om redenen van partijdigheid zou hebben verzwegen wat prof. dr. J. Ridderbos in het „Geref. Theol. Tijdschrift” aan critiek op de dissertatie van dr. H. J. Jager zou hebben geleverd. Ik deed slechts een greep uit wat ik over deze materie voorhanden had. Als ik de critiek van prof. Kuyper letterlijk citeer, de ingenomenheid van ds. D. v. Dijk in „De Reformatie” met deze dissertatie noem en dan nog letterlijk het eigen geluid van ds. Chr. J. W. Teeuwen over deze materie aanhaal, dan heb ik volkomen aan de eischen der objectiviteit voldaan en dan gaat het toch niet aan dat prof. Kuyper dit deel van mijn betoog diskwalificeert met de opmerking dat ik „blijkbaar met instemming” mij op ds. Teeuwen heb beroepen. Ik wil hier wel openlijk verklaren dat ik als niet-theoloog mij over zuiver wetenschappelijke vragen geen oordeel aanmatig. De schoenmaker blijve bij zijn leest, is ook mijn gevoelen.

Ook is teit dat dan maa vangst v „Het ver boden be prof. Aa zijn gaf pers het prof. Aa zen, dat —Kamp tegenste ik niet besproke stelling hebben, maar w van het nemen v

In de ik van d prof. Ku mij zou critiek o

Ik mo kennis b van „De paald w waarp hoogleer in zijn b prof. Da hem, nu toe en v zeer ont Amsterd miek jegg gemeent

Den E

1) Niet Niet, om treden e dienen? van de 33

2) Als overrichte gen? Ik „De Hera

Uit „

Een Hepp, ageere wijze peil. V dat as ten ut trouwe hoorig

Is o die niet

In het die” sch belangrij isolenen

Het stierf meer werke zijn sp

Het Calvijn kent n zijn w eeuwe zijn w weg v dat na naam geten dan b daarin Schep

Ma dat G Het is van z samen schen godvr die er naar v ker, c en die volk C de wij

Calv hij ha roepen deesen hem e gestor ste le haast landn